

پیوستی نه مریکا به ستراتیژیک له نه افغانستاندا

هینری کیسنگر
واشتون پوسټ

ویرای پشنگیری ته واوم له بریاره که سړوک ژوباما سه بارهت به زیادکردنی ژماره ی سهریازانمان له نه افغانستان بۆ دووهینده ی ژماره ی پیښوو، به لام پیموایه سیاسه تی نه مریکا له ولاته دا پشټ به کومه لیک تینور ده بسنتی که له دورو نزیک په یوه نندیان به واقعی نه افغانستانه نیه. دیارترینی نه تینورانه بریتیه له توانای نه وه ی بهرپرسیار تیبیه نه منبیه کان له ورزی هاوینی داهاتودا بدرینه وه به ده سستی حکومتو سوپای نه افغانستان. نه تم تینور ه شوره ناواقیعینانه یه، به هه مان شپوه دیاریکردنی واده یک بۆ ده سټیکردنی پرپوسه ی پاشه کشه ی بریارلیدراو.

تا ئیستا هیچ هیزیک بیگانه نه یوانیوه به سهر ته واوی نه افغانستانا زالبیت، هه روک هه موو هه وله کان دامه زانندی ده سه لاتیکی مرکه زی له نه افغانستانا به باجوو و نا کامیان باهوه، نه و قسه یه که پیوایه دیاریکردنی واده یک بۆ پاشه کشه ی نه مریکا سړوک حامید

کاره زای ناچاره کات بکه ویته کارکردنی جیددی بۆ دامه زانندی ده وله تیک مرکه زی به هیز، له جی خویدا نییه و پیچه وانیه په ندو وانه کانیه هه موو نه زمونه کانیه رابردوو. هۆکاری لاوایی حکومتی مرکه زی ناگه رپته وه بۆ نیازه ناروشنه کانیه کاره زای، به لکو ده گه رپته وه بۆ بونیدای کومه لگای نه افغانستان خوی پایه ی نه و بونیدایه که بریتیه له په یوه نندیه تا که سیه کان. هیچ سهرکرده یه کی نه افغانستان توانای نه وه نییه له ماوی چه ند مانگیکی که مدا بونیدای نه و سیستمه پرپوخینیت که ئیستا له نارادایه و تمه نی ده گه رپته وه بۆ سه دان سال.

بم پییه، پیوسته خومان له وه بپاریزین که له ناو نه لقه ی گرفته ناوخزیه بپایه خه کاندایه بسورپینه وه بسورپینه وه، وه که نه وه له فیتنامو له عیراق دای هه لگه رانه وه ی مه زاجی گشتی له پشټیوانیکردنی جهنگه وه بۆ به رنه نگاریونه وه یو تانه دان له هاویه یمانه ناوخزیه کان، به سه رماندا هاتوو، ئیدی بارونوخی سهریازی له هر حاله تینکا بووینت. بانگه شه کردنیش بۆ ستراتیژی پاشه کشه، زیاتر بیرۆکه ی پاشه کشه که ی وه رگرتوووه هه لاله کردنی خودی ستراتیژه که ی

پشنگوی خستوه، واته گه لاله کردنی ریزاو به رنامه ی سهریازیو سیاسی پشنگوی خستوه له م کاته دا که جهنگ له گه رمه یدايه. نه افغانستان نه ته وه یه، به لام ده ولت نییه به و مانایه ده ولت که له رزواوا ناسراوه، ده سه لاتی حکومتی کابول رهنگه حکومت بتوانیت تنها له ناو پایته ختو چواره وره که یدا بیسه پنینت، به لام توانای نه وه ی نییه له شونیه کانیه دیکه ی ولاته که دا نه و ده سه لاته پیاده بکات، کلیشه ی ده سه لات زیاتر له کونفیدرالیزمیکی نیچه سهر به خۆ ده چیت، هه رنه کانیش له سهر بنه مای ئیتیک دامه زراون. هه ر ستراتیژیکی بنبرکردنی یاخیبووان له لایه نه مریکاوه، چه ندیش نه و ستراتیژه سهرکه وتوو بیت، ناتوانیت نه و راستیانه بگوریت، بویه، ولاته یه کگرتوه کانیه نه مریکا تنهاو تنها په راویزیک به رته سکو سنوورداری هه یه بۆ جموچولو کارکردن. کاری نیمه له ولاته تنها نه ونده یه که پانتایه ک بخولقتین بۆ ده سه لاتیکی که تیوریت نه بیت، ئیدی نابیت ده ست وه ریدینه ورده کاریه کانیه ده سه لاتی سیاسیو شپوه ی نه و نه مریکا پیوستی به ستراتیژیک هه یه نه ک بیانویه که بۆ پاساودانه وه ی پاشه کشه، وه ک

نه وه ی بۆ نمونه بوتریت کاره زای گنده له و به که لکی هاوپه یمانیتی نایه. چونکه یه کیک له نه رکه له پیښینه کانیه په یوه ست به به رزه ونندی نه ته وه ییمان نه وه یه نه هیلین بزوتنه وه ی ئیسلامی توندره و زه میک په یدابکات له په نای ئیدیدعاکردنی نه وه دا که گویا ولاته یه کگرتوه کانیه نه مریکاو هاوپه یمانه کانیه به زانوووه، وه ک چۆن له گه ل یه کتیی سؤقییتدا هه مان شتی کرد. پاشه کشه ی به په له حکومتی چه ند ولاتیکی دراوسیش لاوازه کات که که مینه ی موسلمانیان هه یه، وه ک هیندو ولاتانی باشووری ناسیا. هه ر نه وه ش دواتر رولی خوی ده بیت له زاکردنی توندره وه ئیسلامیه کان به سهر پاکستاندا. به لای زوریه وه ئیران که له هه ولکی به ده سته پتانی چه کی نه تومیدایه هلی کشانه وه ی نه مریکا له عیراقو نه افغانستان ده قورزته وه بۆ به هیزکردنی ده سه لاتی خوی له دوو ولاته دا.

زور پیوسته چه ند لایه نیکی ستراتیژه که ی نه مریکا له نه افغانستان به جوریکی بگوردریت که نه م سه لانه ی خواره وه ره چاوبکات: نه مریکا پیوستی به ستراتیژیک هه یه نه ک بیانویه که بۆ پاساودانه وه ی پاشه کشه، وه ک

زاکردنی ده سه لاتی حکومتی ناوه ندی به و شپواری له رزواوا هه یه. فه راهه مکردنی چوارچپوه یه کی دیپلوماتیکه ناوچه یی بۆ قالیپرژیکردنی قوناعی دووه می ستراتیژی نه افغانستان، به بن گویدان به ناکامه سهریازیه که ی. پالنه ریشمان بۆ گرتنه به ری دیپلوماسیه تیکه ناوچه یی نه وه یه خالیکی یه کگرتنه وه هه بیت له نیوان به رزه ونندیه کانیه خومان به رزه ونندیه کانیه نه و هیزه ناوچه ییانه ی که زالیوونی تیورستان به سهر نه افغانستانا هه ره شه له وان زیاتر ده کات تا له ولاته یه کگرتوه کانیه نه مریکا. چین بۆ نمونه به هوی بشپویه کانیه هه ریمی شینگیانگه وه توشی نیگه رانی بووه، روسیا به ده ست بشپویه کانیه ناوچه باشووریه کانیه، هیندیش که مینه په کی موسلمانن تیدایه ژماره یان ده گاته ۱۶۰ ملیون کس، پاکستانیش ترسی هه رده سته پتانی بونیدایه سیاسیه که ی هه یه. خۆ نه گه ر نه و راپورتانه ش راست ده ریچن که باس له وه ده کن گویا نه افغانستان له که ره سته ی خاودا ولاتیکی ده وله مهنده، نه وه نه و جووله دیپلوماتیکه بۆ خولادانیش له مللانی نیوکؤلونیالیسته کان دیسان زور پیوسته.

وازه یان له واده کانیه کشانه وه

کاتیک هیزیک ده ره کی بیه ویت به تنه نا خوی به سهر ته واوی نه افغانستانا بالاده ست بیت، نه و کاته نه افغانستان به رزه بیته وه بۆ خانه ی پرسه نیوده وله تیبیه کان. نه و بالاده ستنیه، یان هه ولی بالاده ستنیه لایه نه ناوچه ییه کانیه دیکه هانده دات بۆ نه وه ی که نه وانیش لای خویانه وه بکه ونه هه ولدان بۆ راکرتنی هاوسه نگی له گه ل نه و هیزه دا، به وش ئیدی کاروباره کان له قالیبی نه قلو لیکدانه وه زیرانه کان ده رده چن. جموچولیکه دیپلوماتیکه ناوچه یی بۆ هه یه نه افغانستان له چاری نه و باهوزه به دوریگریت، ره نگیشه بتوانیت نه و ولاته بخاته سهر ریچکه ی پلانیکه گه شه پیدان و سه قامگیری ناوچه یی. چونکه گه شه ی ئابوریی نه افغانستان له ماوی سالی رابردودا گه بیسته ریژه ی ۱۵% هه موو هاوکاریه کی دیپلوماتیکه ناوچه ییش موزیکیکه شرعییه ت ده به خشیت به کرده سهریازیه کان. باشتر وه ایه نیمه ش به ویزدان بین به رامبه ر به و خه لکه ی ناوچه که که مینه تیبیه کی زوریان چه شتوووه مه به سستیشم گلی نه افغانستانه.

*** وه زیری ده ره وه ی نه مریکا له نیوان سالنی ۱۹۷۳ بۆ ۱۹۷۷.**

موسکو و واشتون و گریه سته نویه که یان

فیودور لوزیکانوف
گازیتارو

لیدوانه کانیه ژنه رال ستانلی ماکریستالو خانه نشینکردنه که ی روشنایی ده خاته سهر پیگه ی سیاسی بارک ژوباماو هیزی نه و پیگه یه، هه روک تیشک ده خاته سهر نه وه ی تا چه ند ژوباما ده توانیت ریژه به ریزبازی کرانه وه که به رووی روسیادا بدات. ویرای نه و هه ش که بیرۆکه ی باشترکردنی په یوه نندیه کانیه نیوان روسیاو نه مریکا به ره می هه ولو ته قه لایه کی هاویه شی نیوان هه ردولایه، واته ولاته یه کگرتوه کانیه نه مریکاو روسیا پیگه وه، به لام سهرۆکی نه مریکا خاوه نی بیرۆکه که به یه هه ر نه ویش هه ولیداده بۆ دپه پتانی نه و بیرۆکه یه وه که نه لقه یه که له نه لقه کانیه سیاسی ده ره کی خوی.

ناشکرایه که روسیا لاسه رووی نه رکه له پیښینه کانیه ئیداره ی نه مریکای داگیر نه کردوووه، به لکو روسیا شه ریکیکه ولاته یه کگرتوه کانیه نه مریکایه بۆ چاره سهرکردنی نه و پرسانه ی که چیگه ی بایه یی واشتونن. بویه، لیروه بومان ده رده که ویت که په راویزخستنی نه و فاکته رانه ی ده بنه مایه ی هه لاسانی مللانی لاوه کی له نیوانیادا چه ند پیوسته چه ندیش پیوسته که نه هیلدرت نه و فاکته رانه ته گه ره بۆ نه و پرسه دیارانه دروستیکن که له لاسه رووی لیستی نه رکه کاندان.

له دای سهردانه که ی ژوباماوه بۆ مۆسکو پیش سالیک، هه ردولای

له سووکردنی سئ مه سه له دا که چیگه ی ناکوکی نیوانیان بوون هه نگوای باش به ره وپیشته وه رویشتون، مه سه له کانیش بریتین له نه افغانستان (ریکه وتن له سهر هیلی گه یانندی نازووه و گراسته وه یه هیزه کانیه ناتو له خاکی روسیاوه)، هه روه ها که مکردنه وه ی قه باره ی چه کی نه تومی (په یماننامه ی ستارت ۲)، ئیرانیش (ده رچوونی بریاری سزاکان له نه نجومه نی ئاسایشی نیوده وله تیبیه وه). له ماوه ی نه مسالیشتا، په یوه نندیه کانیه نیوان روسیاو ولاته یه کگرتوه کانیه نه مریکا باشوورنی به رچاری به خویه وه بینوه.

به لام به ره ی راسته روی نه مریکا ره خنه ی توند له ریزبازه که ی باراک ژوباما ده گریتو به خیانته تکرین له دراوسیکانی روسیا تومه تباری ده کات، نه و دراوسییانه ی روویانکردووته دیموکراسیو پشیمان به پیښیوانی نه مریکا به ستوووه. نه و خه لکه پییانوايه ژوباما پشتی

تیکردوون وازی لئ هینان خویان روویه رووی چاره نووسیکه ناروشن بینه وه ده یه ویت دلئ کرملین رایبیکات له ریگه ی گرتنه به ری سیاسیکی وه ها که له گه ل ناوچه ی قه له مره ویی سؤقییتی جاراندایه ناگونجیت.

ویرای په ستی تووره یی میلیش له نه مریکادا به رامبه ر سیاسه تی روسیا ده ره ق به گرجستان، به لام سهرۆکی نه مریکا بویرییه کی بیوتنه ی پیشاندا کاتیک وازی له و سیاسه ته ی جورج بوش هینا که په سه ندرکردنی په یماننامه ی هاوکاری نه تومی نیوان روسیاو نه مریکای له لایه ن کونگریسه وه ده به سته وه به واژه یانانی روسیا له سیاسه تی خوی له ناوچه ی قه له مره ویی سؤقییتی جاراندایه گورپنی نه و سیاسه ته.

نه و ره خانه بوونه مایه ی گچهل بۆ ئیداره ی نه مریکا که ده یویست له سه رده می سهرۆکیه تی ژوبامادا ناوونابانگی نه خلاقیه ی ولاته یه کگرتوه کانیه نه مریکا وه ک خوی

لیکاته وه. نه م ئیداره یه پیوایه سیاسیته که ی به رامبه ر به روسیا به شیکه له ستراتیژیک که ده یه ویت خوی بپاریزیت له گریدانه وه ی کومه لیک پرسسی جیواوز به یکتربیه وه، وه ک بۆ نمونه به ستنه وه ی قه لغانه که ی نه روویای روزه لات به مه سه له ی ئیرانه وه، چونکه به ستنه وه یه کی له و جوره هیچ دادیک ناداتو هیچ قازانجیکیشی لئ چاوه روان ناکریت.

سیاسه تی ژوباما ده شیت هه نگوایکی مهن بیت به ره وپیشته وه به به رارد له گه ل هه لوسته کانیه ئیداره ی جورج بوش، به لام پیده چیت نیمچه واقعیانه بیتو به رادده یه کی کم له گه ل پیښینیه کانیه مۆسکودا یه کگریته وه که زیاتر حزی له وه یه شپواریکی دیکه ی جیواوز بگریته به ر بتوانیت له یه ک کاندایه کوملک گرفت نه هیلیت. زه قترین گورپنکاریه له سیاسه تی نه مریکای ژوباما به رامبه ر به ناوچه ی قه له مره ویی سؤقییتی جارن بریتیه له پشنگویخستنی

پرسه کانیه نه و ناوچه یه دانانیا ن به کیښه ی لاوه کی. پالنه ری نه و سیاسته ش بریتی نییه له رایبیکردنی دلئ مۆسکو، چونکه واشتون به گورپه ی تواناکانی خوی سیاسه تی خوی گه لاله کردوووه، باشترین به لگه ش بۆ نه و قسه یه نه بوونی هیچ بایه خدانیکه ولاته یه کگرتوه کانیه نه مریکا بوو به رووداوه کانیه قیرغیزستان. دای چاره سهرکردنی زنجیره یه ک کیشه و گرفتی ئاسانش، ئیستا ئیدی دیمتری میدفیدیچی سهرۆکی روسیاو هاوتایه نه مریکایه که ی روویه رووی کومه لیک گرفتنی هاویه ش ده بنه وه، له پیش هه مووشپانه وه شپواری مامه له کردن له گه ل ئیران دای سهرپانندی سزاکان به سهریادو چوینتیی دابه سکردنی روله کان له ناوچه ی ئاسیای ناوه راست له پال ره چاوبکردنی نه گه ری کشانه وه یه هیزه کانیه ناتو له نه افغانستان دیاریکردنی شپواری مامه له کردن له گه ل چین، نه و مه سه لانه ش پیوستیان به سزادانی دایه لوزیکه قوولی وه ها هه یه که که متزین حوکی پیښوه ختی تئ ناخرابیت.

مۆسکو پیوایه دایه لوزگ له گه ل ژوبامادا کاریکه ده شیت بکریت. سهرکه وتنی نه و دایه لوزگه ش به ستراته وه به جیگریی پیگه ی ژوباما، نه و هه ش له کاتیکدایه که ئیداره ی دووبه ری له ناو ریزه کانیه نوخبه ی سیاسی سهریکاو کومه لگای نه مریکیدا به روی سهندوووه. هه روک به ستراته وه ته به توانای ژوباما بۆ گورپنکاری کردن هه وله کانیه بۆ به زانندی هیزی مانه وه به رده وامبوونی سیاسه تی ده ره کیی نه مریکا.

سهرۆکی نه مریکا به ر کومه لیکه زور گرفت ده که ویت، وه ک به رزبوننه وه ی ریژه ی بیکاریو چه قبه ستنی چالاکیه ی ئابوریو

به ده ستنه هینانی هیچ پیښه وتنیک له نه افغانستانا، ویرای سهرکه وتنی ژوباما له چاکسازیه سیستمی تندرستیو سهرپانندی سزا به سهر ئیراندا که له سهر نه رمیه که ی به رامبه ر نه و ولاته ره خنه ی لیده گرا، هه روک توندوتولیه کی زوری له کیشه که ی ماکریستالدا پیشاندا، نه گه رچی له کارلایردنی نه میش نابیته هوی باشبوونی ره وش نه افغانستان. کاره ساتی له به رویشتنی نه وتی که ندای مه کسکیکی به شپوه یه کی باش چاره سهرکرد.

هینتا زوه بۆ نه وه ی بوتریت ژوباما تنها بۆ یه ک ماوه ی سهرۆکیه تی له سهرۆکیه تیدا ده منننه وه، چونکه نه و پیاوه له ناو واشتوندا به تواناترین که سه بۆ سازدانی دایه لوزگ له گه ل مۆسکو. به رزه وه ندی روسیاش له وه دایه که بارونوخی ناوخیی ژوباما ره چاوبکاتو خوی له وه لایدات که رولی هه بیت له قوولترکردنی گرفته کانیه، هه روه ها خوی بپاریزیت له وه تواناکانی گورپنکاری ژوباما به بادادادوت په رشوبلاوی بکات له ریگه ی وروژاندنی گرفتو کیښه ی بچووک. که سیش له وه تیناکات بۆچی روسیا پیداکیره له سهر داوی هه لوه شانده نه وه ی ده سترکیه کانیه جیکسئون - فینیک (سزا سپینراوه کانیه نه مریکا به سهر یه کتیی سؤقییتدا)، نه و هه لوه شانده نه وه یه ش نیمچه مه حاله و نرخ و باجی زور. چونکه ئیداره ی نه مریکا ناچاره کات به شیکه سهرمایه سیاسیه که ی خوی له قایلکردنی کونگریستدا خه رجیبات که رهنه به رامبه ر په سندرکردنی نه و داویه نه ویش داوی نه و هه بکات له زور پرسه یه پنه تیدا سازشی بۆ بکریت، وه ک پرسه گورجستانو په یماننامه ی نه تومی ستارت - ۲.